

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНІ ФЕМ ІМЕНІ ОЛЕГА БАЛАЦЬКОГО
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І ПІДПРИЄМНИЦТВА

До захисту допускається
Завідувач кафедри, проф.
_____ В.М.Боронос
« ____ » _____ 20__ р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

НА ТЕМУ:

Ліквідність та платоспроможність підприємств різних регіонів як показники
ефективного управління

Освітній рівень “Бакалавр”

Спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

Керівник роботи:

_____

(підпис)

Гриценко Л.Л.

(ініціали, прізвище)

Студентка:

_____

(підпис)

Басанець І.В.

(ініціали, прізвище)

Група:

_____ Ф-62 _____

Суми
2020 р.

ЗАВДАННЯ

РЕФЕРАТ

Дипломна робота: 45 с., 6 рис., 8 табл., 4 додатки, 44 джерел.

Мета роботи – дослідити та провести аналіз показників ліквідності та платоспроможності промислових підприємств, визначити потенційне настання банкрутства та запропонувати шляхи забезпечення сталого розвитку підприємств.

Об'єкт дослідження – результати фінансово-господарської діяльності підприємств та методика аналізу основних показників фінансового стану.

Методика дослідження – описовий, абстрактно-логічний, порівняльний, коефіцієнтний аналіз.

У першому розділі досліджуються теоретичні підходи до визначення поняття та складу показників ліквідності та платоспроможності підприємства.

У другому розділі розглядаються методичні підходи до аналізу основних показників фінансового стану підприємств, а саме: порівняння ліквідності балансу, коефіцієнтний аналіз показників ліквідності та платоспроможності підприємств. Згідно зазначених методів було прораховано фінансову стійкість промислових підприємств в деяких областях.

У третьому розділі проведено аналіз ймовірності настання банкрутства промислових підприємств різних регіонів, запропоновано шляхи покращення фінансового стану промислових підприємств.

ЛІКВІДНІСТЬ, ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ, БАНКРУТСТВО, КОЕФІЦІЄНТ АБСОЛЮТНОЇ ЛІКВІДНОСТІ, КОЕФІЦІЄНТ ШВИДКОЇ ЛІКВІДНОСТІ, КОЕФІЦІЄНТ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ, ПОТОЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ОБОРОТНІ АКТИВИ, НЕОБОРОТНІ АКТИВИ, ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ, КОЕФІЦІЄНТ ЛЕВЕРЕДЖУ.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
1 ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ ТА ПОКАЗНИКІВ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1 Сутність, види та роль показників ліквідності.....	7
1.2 Поняття та особливості показників платоспроможності	10
2 МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ	14
2.1 Аналіз промислових підприємств України.....	14
2.2 Методи та методики аналізу ліквідності та платоспроможності підприємств	16
2.3 Аналіз показників ліквідності та платоспроможності підприємств різних регіонів...	21
3 ВИЗНАЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ НАСТАННЯ БАНКРУТСТВА НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ	26
3.1 Моделі для визначення ризику банкрутства	26
3.2 Удосконалення методів визначення ймовірності настання банкрутства	30
ВИСНОВКИ.....	33
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	35
Додаток А Аналіз ліквідності балансу підприємств різних регіонів.....	40
Додаток Б Показники ліквідності підприємств різних регіонів.....	42
Додаток В Показники платоспроможності підприємств різних регіонів.....	43
Додаток Г Аналіз діагностики банкрутства підприємств різних регіонів	44

ВСТУП

У сучасних умовах розвитку економіки України та водночас нестабільного стану й неефективної діяльності підприємств, аналіз показників ліквідності та платоспроможності є не від'ємною частиною господарської діяльності. Основна вимога конкурентоспроможності та фінансової стійкості підприємства здатність вчасно розраховуватися за планованими платежами та терміновими зобов'язаннями, які не заважають нормальному функціонуванню підприємства. Здійснювати безперервне фінансування власної діяльності за допомогою фінансових ресурсів, а також можливість фінансових відносин з іншими юридичними або фізичними особами, забезпечує аналіз показників ліквідності та платоспроможності. Україна має одну із провідних галузей – це промисловість. На жаль, більшість українських промислових підприємств знаходяться на межі банкрутства. Виникнення на ринку нових технологічно якісних підприємств з'являється конкуренція у промисловій галузі та інших економічних процесів, збільшується частка неплатоспроможних підприємств, які перебувають у перед кризовому стані. З метою запобігання ліквідації підприємства необхідно завчасно виявити та провести діагностику певних кризових явищ, для подальшого визначення певної ймовірності банкрутства. Завдяки дослідженню фінансово-господарської діяльності підприємства, маємо змогу виявити рівень нестабільного фінансового стану, вчасно відреагувати та усунути проблему розробивши певні заходи. Для запобігання негативних наслідків і застосовується даний аналіз показників. Завдяки всім факторам, дане дослідження є актуальним, що стосується управління ліквідності та платоспроможності промислових підприємств.

Над цим важливим питанням працювали вітчизняні та зарубіжні науковці, які зробили певний внесок у дослідженні питання управління ліквідністю та платоспроможністю у різних галузях. Основними дослідниками у даній сфері є такі вчені: Дорошенко А., Ткаченко І., Базилінська О., Школьник І., Тиницька Н., Мельник В., Брабец З. та інші. Аналіз наукової літератури дозволяє визначити основні коефіцієнти та схеми розрахунків показників, що дає можливість аналізувати діяльність підприємств з різних боків.

Метою роботи є дослідити та провести аналіз показників ліквідності та платоспроможності промислових підприємств, визначити потенційне настання банкрутства та запропонувати шляхи забезпечення сталого розвитку підприємств.

Завдання дослідження відповідно до поставленої мети:

- провести аналіз теоретичних підходів щодо показників ліквідності та платоспроможності підприємства;
- проаналізувати методи та методики аналізу показників платоспроможності підприємства;
- дослідити моделі прогнозування банкрутства;
- проаналізувати показники фінансового стану промислових підприємств у різних областях з метою запобігання виникнення банкрутства;
- запропонувати шляхи удосконалення управлінських рішень та розробити методику для покращення ефективного управління на підприємстві.

Об'єкт дослідження – результати фінансово-господарської діяльності підприємств та методика аналізу основних показників фінансового стану.

Предмет дослідження – управління фінансових показників та ризику банкрутства підприємств в сучасних умовах.

Методи при дослідженні показників – порівняльний, коефіцієнтний аналіз, логіко-аналітичні моделі.

Структура роботи. Основна частина дипломної роботи складається з трьох розділів. У першому розділі досліджуються теоретичні підходи до визначення поняття та складу показників ліквідності та платоспроможності підприємства.

У другому розділі розглядаються методичні підходи до аналізу основних показників фінансового стану підприємств, а саме: порівняння ліквідності балансу, коефіцієнтний аналіз показників ліквідності та платоспроможності підприємств. Згідно зазначених методів було прораховано фінансову стійкість промислових підприємств в деяких областях.

У третьому розділі проведено аналіз ймовірності настання банкрутства промислових підприємств різних регіонів, запропоновано шляхи покращення фінансового стану промислових підприємств.

Фактологічну основу складають наукові статті, статистичні дані, підручники, періодичні матеріали та фінансові звітності підприємств (форми фінансової звітності «Баланс» та «Звіт про фінансові результати» за 2015 – 2019 роки).

1 ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ ТА ПОКАЗНИКІВ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність, види та роль показників ліквідності

Різні користувачі інформації такі як інвестори, менеджери, кредитори та зовнішні користувачі, які проводять дослідження, аналіз потребують достовірних даних та найбільш вдалі є показники фінансового стану підприємства. Задля ефективного оцінювання фінансової звітності та діяльності компанії розглядають показники ліквідності, що в подальшому дає змогу оцінити розвиток підприємства.

Дане питання розглядалося в науковій роботі «Ліквідність та платоспроможність підприємств в умовах економічної кризи» [2]. Матеріали будуть розглянуті у роботі та проаналізовані методики аналізу фінансового стану підприємств.

Найбільш швидкий спосіб діагностики ліквідності – це порівняння балансу на прикладі активів та зобов'язань. Основна сутність ліквідності балансу полягає у забезпеченні погашення заборгованості грошовими коштами підприємства. Найважливіше вважає Соколова Е.О. «ліквідність балансу забезпечується платіжними засобами за рахунок внутрішніх джерел, а ліквідність підприємства – його можливостями щодо залучення зовнішніх позикових коштів» [16].

Основне значення показника ліквідності – це здатність підприємства розрахуватися зі своїми зобов'язаннями різними видами активів, наприклад, грошовими коштами, запасами, товарами або іншими залученими коштами. Дещо схожа думка Дорошенко А., що ліквідність – це «показник, що характеризує спроможність суб'єкта господарювання проводити розрахунки за своїми зобов'язаннями як за рахунок наявних грошових коштів, так і за рахунок грошових коштів, отриманих від реалізації окремих елементів підприємства» [6]. Важливість аналізу показників ліквідності наголошував Школьник І., тому що найважливіше є «ступінь покриття боргових зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких у гроші відповідає строку погашення платіжних зобов'язань» [20].

Таким чином ліквідність означає на скільки швидко активи перетворюються в грошові кошти. Наприклад грошові кошти в касі або на рахунку в банку та цінні папери підприємства дуже ліквідні, оскільки їх можна конвертувати в гроші за декілька днів, а такі засоби як машини, обладнання, споруду, одним словом основні

засоби підприємства є мало ліквідні, тому що потребують часу для перетворення в кошти. Якщо виникнуть раптово зобов'язання перед користувачами такі, як постачальники, банківські установи або інші юридичні та фізичні особи, найпростіше розрахуватися готівковими коштами. Саме валюта є одним дійсним ліквідним активом, оскільки це капітал в доступній формі. Оскільки кошти зберігаються на рахунках в банках, зазвичай доступні одразу, тому це вважається найліквіднішим активом. Окрім коштів іншими ліквідними активами можуть бути товарно-матеріальні запаси і дебіторська заборгованість. Хоча ці активи не можуть бути ліквідовані в будь-який момент, вони зазвичай перетворюються в грошові кошти протягом року або менше.

Ліквідність підприємницької діяльності важлива з багатьох причин. Це може впливати на привабливість компанії для інвесторів. Якщо підприємство має актив, з яких на 60% є ліквідним, то це свідчить про фінансову стабільність. Такий капітал не пов'язаний з обтяжливими основними фондами, які з часом знецінюються та в змозі витримати будь-які не стабільні фінансові ситуації.

У разі економічного спаду або зменшення прибутку підприємство з високим ступенем неліквідності активів повинна буде розпродати або ліквідувати основні засоби для виконання своїх фінансових зобов'язань. Продаж майна або обладнання спричинює обмеження у повсякденній діяльності та призводить до зменшення доходу в майбутньому.

Загальна сума ліквідних активів компанії також впливає на ряд ключових фінансових коефіцієнтів. Деякі ключові показники ліквідності наведені на рисунку 1.1. Завдяки використанню саме цих показників можна не тільки оцінити стан ліквідності, а й виявити майбутні можливості для оздоровлення фінансового стану підприємства. Компанії використовують такі показники, як наявність грошових коштів, поточний стан активів і швидкість співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, щоб оцінити, наскільки керівництво компанії добре управляє своїми активами. Фінансові установи враховують ці коефіцієнти при оцінці бізнесу в якості кандидата на позику. Інвестори дивляться на ці показники ліквідності як на показники фінансового стану і стабільності компанії.

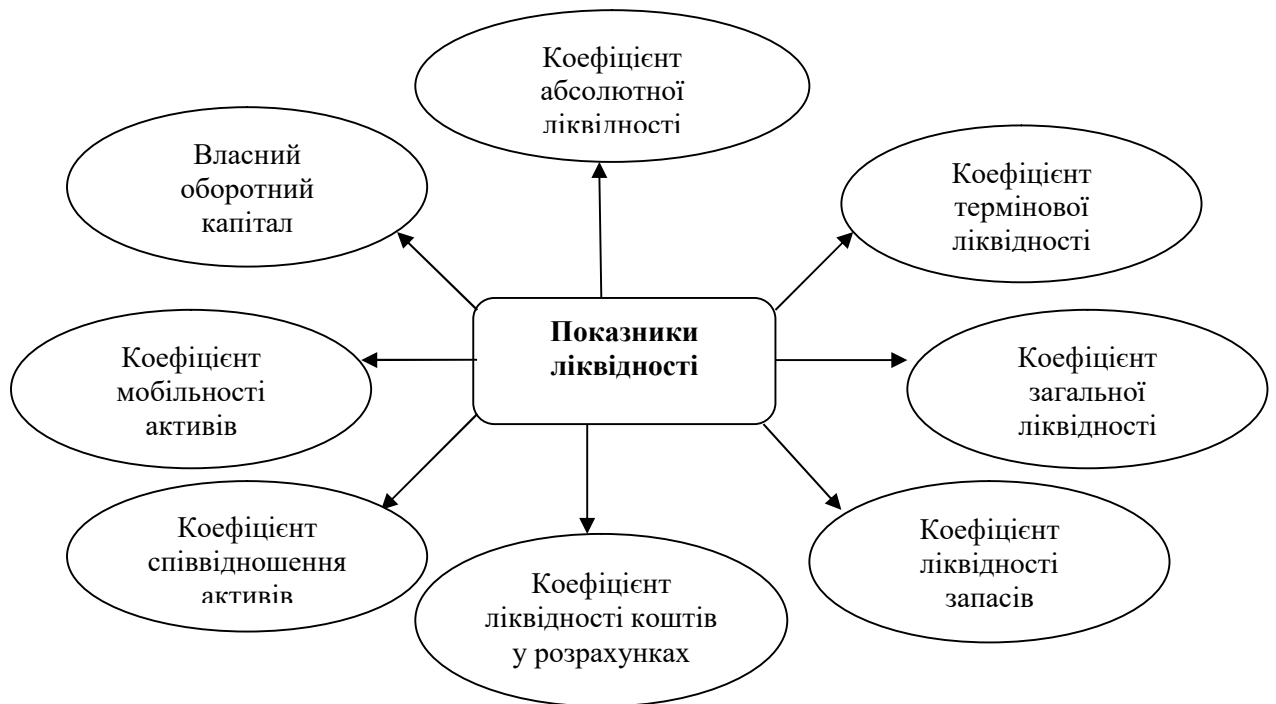

Рисунок 1.1 – Показники ліквідності підприємств

Досліджуючи питання ліквідності ринкового капіталу, S.N. Makıyan [21] вважав, що ліквідність має зв'язок з індексом цін на акції та якщо збільшується ліквідність то й збільшується попит на них як наслідок збільшується ціна та запобігає виникненню інфляційних процесів. У даному дослідженні показано що при збалансованому ринковому капіталі розвиваються фондові біржі. Також D. Halil [25] звернув увагу на те що студенти або спеціалісти, які щойно почали досліджувати формування інвестиційних портфелів не можуть визначити фінансові показники та початкову суму інвестицій, а також дослідити прибуток або збиток при коливаннях ціни на акцію, що ускладнює процес аналізу ліквідності інвестиційного портфелю.

Ще одним сектором в економіці де застосовують показники ліквідності вважається соціальна сфера, де значне питання присвячується безробіттю та дискримінації розвитку жінок-підприємців у деяких країнах. Дане питання досліджували Н. А. Weldeslassi[23], Md. M. Rahman[24], A. Gupta [27], S. N. Singh[40], M. A. Popoola [42] та J. Hossain [43]. Безробіття більшості країн, що розвиваються спричинене низьким рівнем добробуту населення, закриттям більшості підприємств, які не в змозі забезпечити робочими місцями в таких країнах як Нігерія, Малайзія та ін. більшість населення займається самостійною діяльністю

або створює сімейний мікробізнес, що не в змозі забезпечити належний рівень життя. Також важливий вплив на розвиток підприємств має держава, яка не в змозі розробити програми для підтримки бізнесу та надати належну освіту жителям країни.

Досліджуючи далі питання ліквідності підприємства Y. H. N. Nguedie [37], вважав що корупція в країні впливає на залучення додаткового капіталу та призводить банкрутства великої кількості підприємств. Завдяки зростанню рівня тіньової економіки в країні виникає недовіра у державному секторі та зростають ризики інвесторів при вкладанні у розвиток бізнесу. Для підтримки стабільно фінансового стану підприємства необхідна прозора діяльність та розробка заходів держави для запобігання виникненню корупції.

У статті J. Alam [26] наведено ще один важливий фактор – екологічний підхід, що також впливає на інвестиційну привабливість підприємства. Більшість інвесторів зацікавлені в збереженні навколишнього середовища та одночасному збільшенню прибутковості підприємства за допомогою безвідходного виробництва. Це також впливає на суспільну свідомість, яке в свою чергу прагне до більш екологічних продуктів та зменшення використання хімічних продуктів для збереження природи.

Ліквідність важлива для ринків, підприємств і приватних осіб. Хоча загальна вартість активів може бути високою, компанія або приватна особа можуть зіткнутися з проблемами ліквідності, якщо активи не можна швидко та легко конвертувати в грошові кошти. Банки відіграють важливу роль на ринку, надаючи кредити компаніям, отримують активи в якості забезпечення. Для компаній, що мають кредити в банках та у інших кредиторів, неоліквідності може змусити компанію продати активи, які вони не хочуть ліквідувати, щоб виконати короткострокові зобов'язання.

1.2 Поняття та особливості показників платоспроможності

Коефіцієнт платоспроможності є ключовим показником, використовуваним для вимірювання здатності підприємства виконувати свої боргові зобов'язання, і часто використовується потенційними кредиторами бізнесу. Коефіцієнт платоспроможності показує, чи достатній грошовий потік підприємства для задоволення її короткострокових і довгострокових зобов'язань. Чим нижче

коефіцієнт платоспроможності компанії, тим вище ймовірність того, що вона не виконає свої боргові зобов'язання.

Для ефективної діяльності підприємства аналізують різні фінансові показники один з яких платоспроможність. Це також популярне економічне питання, яке досліджують вітчизняні та закордонні науковці. Невід'ємним від ліквідності є показник платоспроможності, що також дозволяє оцінити здатність підприємства розрахуватися в термінові строки зі своїми борговими зобов'язаннями.

Горбунова А.В. [5], Чемчиккаленко Р.А. [18] та Мельник Т. [10] визначає цей показник як найважливіший у аналізі фінансового стану підприємства. Але так стверджувати не можна, для цього потрібно проаналізувати всі чотири показника: ліквідність, платоспроможність, рентабельність та фінансову стійкість, для більш об'єктивної оцінки. Одні стверджують що платоспроможність це складова показника ліквідності, інші навпаки наголошують що цей показник є самостійним та має свої критерії оцінки.

Платоспроможність та ліквідність – це терміни, які відносяться до фінансового стану підприємства, але з деякими помітними відмінностями. Платоспроможність означає здатність підприємства виконувати свої довгострокові фінансові зобов'язання. Ліквідність відноситься до здатності підприємства оплачувати короткострокові зобов'язання; цей термін також відноситься до здатності компанії швидко продавати активи для залучення грошових коштів. Показники ліквідності та платоспроможності є однаково важливі, якщо показники платоспроможності підприємства знаходяться в межах норми, то і ліквідність буде в нормі. О.В. Іваннікова [8] вважає що для кредиторів, інвесторів та інших осіб платоспроможність це індикатор для прийняття рішення щодо підприємства.

Можливість в будь-який момент погасити свої поточні зобов'язання активами підприємства розглядали у своїх працях Рихлевич Л.В. [13] та Клименко В.С. [9].

Коефіцієнт платоспроможності є одним з багатьох показників, використовуваних для визначення того, чи може компанія залишатися платоспроможною. Показник платоспроможності за думкою Т. А. Дзюба [7] є комплексним, оскільки він вимірює фактичний грошовий потік фірми, а не чистий дохід, шляхом додавання амортизації та інших не грошових витрат для оцінки здатності компанії залишатися на плаву. Він вимірює цей обсяг грошових потоків за всіма зобов'язаннями, а не тільки за короткостроковими боргами. Таким чином,

коефіцієнт платоспроможності оцінює довгострокове стан компанії, оцінюючи її здатність погашати довгостроковий борг і відсотки по цьому боргу.

Компанія може мати низьку суму боргу, але якщо її методи управління грошовими коштами є поганими, а кредиторська заборгованість в результаті зростає, її платоспроможність може бути не такою міцною, як вказувалося б в заходи, що включають тільки заборгованість. Деякі з найбільш популярних коефіцієнтів платоспроможності зображенні на рисунку 1.2.

Рисунок 1.2 – Показники платоспроможності підприємств

Рівень заборгованості та сума активів також допомагають аналітику або інвестору виміряти показник левереджу в балансі. Оскільки активи за вирахуванням пасивів дорівнюють балансовій вартості, використання двох або трьох з цих статей забезпечить високий рівень розуміння фінансового стану.

До більш складних коефіцієнтів платоспроможності відносяться нараховані відсотки, які використовуються для вимірювання здатності компанії виконувати свої боргові зобов'язання. Він розраховується шляхом взяття прибутку компанії до сплати відсотків і податків (ЕВІТ) і ділення її на загальні процентні витрати за довгостроковими боргами. Він конкретно вимірює, скільки разів компанія може покривати свої процентні платежі до вирахування податків. Відсоткове покриття ще один більш загальний термін, використовуваний для цього співвідношення.

У науковій праці М. Meresa [22], А. Moskovicz [30] та Е. Jafarzadeh [39] розглянуто питання стратегічного управління у банках, підприємствах та було

виявлено, що правильне управління грошовими засобами позитивно впливає на розвиток платоспроможності підприємства. За допомогою забезпечення високого рівня прибутковості та зменшення витрат стає можливим створення конкурентоспроможності, продуктивності компанії, стратегічних планів діяльності на майбутнє. Також А. Фассія [38] досліджує правильність запису дебіторської та кредиторської заборгованості підприємств, щоб у майбутньому запобігти виникненню негативних наслідків при перерахуванні цих показників та забезпечити мінімальний вплив на платоспроможність підприємства.

F.D. Tommaso [28], Ak. S. Kowo [32], N. S. M. Ahmad [34] та H. Musa [35] та S. N. Singh [36] вважали одними з найважливіших факторів, які впливають на платоспроможність є додаткове фінансування за допомогою кредитів, підтримка підприємств з боку держави та вплив ПДВ на підприємство. За допомогою кредитів компанія могла погасити свої не передбаченні витрати та зберегти відповідний рівень фінансового стану. Було запропоновано зменшення відсоткової ставки по кредиту, для підтримання розвитку підприємства. Але з іншого боку велика кількість кредиторської заборгованості може негативно вплинути на показники платоспроможності. Щодо ПДВ було розроблено план зменшення ставки податку для стимулювання розвитку малих та середніх підприємств, що в свою чергу забезпечать робочі місця населенню. Також було розглянуто державне фінансування у Європі за допомогою грантів, внесків, стимулів та ін.. Таким чином залучають громадян для створення власного бізнесу та в свою чергу збільшують надходження до бюджету.

При оцінці фінансової ефективності підприємства ключове місце займає аналіз платоспроможності. Стійке фінансове становище компанії може бути отримано завдяки безперервній реалізації продукції та виручки в такому обсязі щоб погасити свої зобов'язання. Рух грошових коштів забезпечує підприємству підтримувати фінансову стійкість та здійснювати перевищення доходів над витратами.

2 МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ

2.1 Аналіз промислових підприємств України

Україна характеризується як держава з провідними галузями – промисловості та сільського господарства. Кожен менеджер на підприємстві намагається удосконалювати фінансову політику та виводити підприємство на новий рівень. Підприємства з високими показниками ліквідності та платоспроможності дуже привабливі для потенційних інвесторів.

За даними Державної служби статистики на 2019 рік найбільше надходжень до України поступають з країн ЄС, а саме Австрії, Нідерландів, Німеччини, Великої Британії та Швейцарії. За кількістю іноземних інвестицій бачимо що Україна є інвестиційно привабливою (рисунок 2.1) та має певний потенціал для розвитку основних галузей, які потребують детального аналізу фінансового стану.

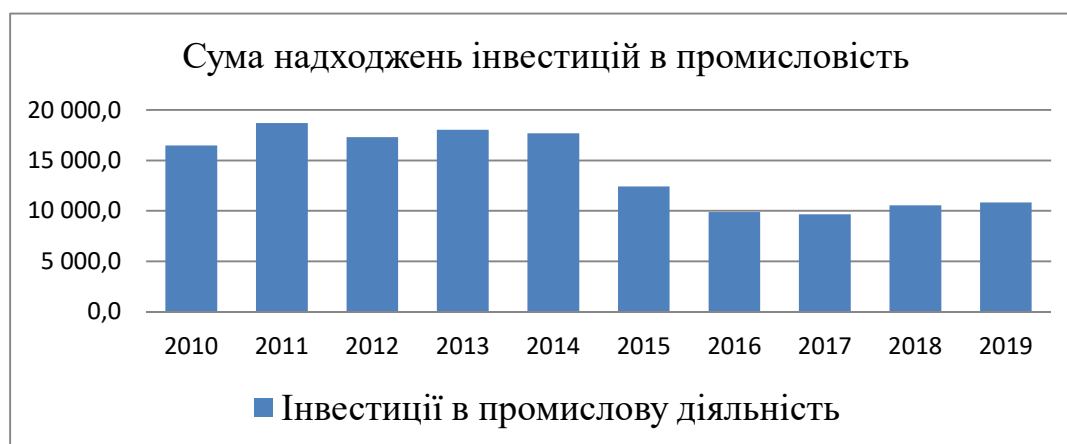

Рисунок 2.1 – Динаміка надходжень інвестицій в промисловість

Якщо розглядати за видами економічної діяльності найбільше надходжень було у 2011 та 2013 роках що становили 18693,8 млн. дол. та 18031,1 млн. дол. відповідно. Значне зменшення спостерігається в період 2015-2017 рр., але все одно надходження до країни давали можливість розвивати промисловість. За даними рисунка 2.1 можна сказати що в середньому надходження іноземних інвестицій становить 14153,15 млн. дол. США, для України це гарний показник.

Розглянувши суми надходжень до різних регіонів країни (рисунок 2.2), то можна виділити серед них найбільш інвестиційно привабливі області серед яких Київська, Одеська, Дніпропетровська, Запорізька та ін.

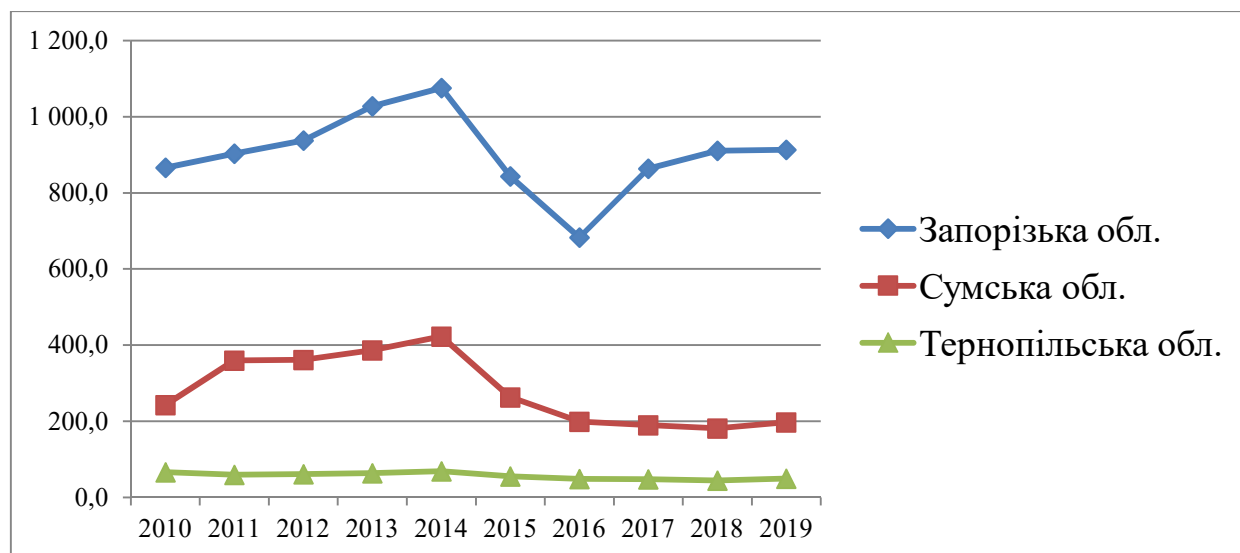

Рисунок 2.2 – Динаміка надходжень по областях України

Також можна сказати, що у Запорізькій області порівняно з періодом 2010-2013 рр., коли в середньому інвестиції становить 933,5 млн. дол. США у 2019 році незначне зменшення надходжень, що склали 912,9 млн. дол. США. Значне зменшення інвестицій спостерігається в Донецькій, Сумській, Харківській, Тернопільській областях. Наприклад, у Донецькій області через воєнні дії станом на 2019 рік інвестиції склали 1289,3 млн. дол. США, це значно менше порівняно з 2011 роком – 4329,2 млн. дол. США. У Харківській області також знизилися іноземні інвестиції на 2019 рік і склали 652,6 млн. дол. США порівняно з 2012 роком, коли сума надходжень становила 2814,2 млн. дол. США. Тернопільська область має незначні надходження та спостерігається зменшення інвестицій у період з 2014 – 2019 рр., що становить 49,5 млн. дол. США. Сумська область хоч і має не високий рівень надходжень, але також має тенденцію до зменшення інвестицій в період з 2010-2019 рр.. За цей проміжок часу найбільше інвестицій спостерігається в 2014 році та становили 422,7 млн. дол. США, а найменше інвестицій було у 2018 році і становило 181,5 млн. дол. США.

У даній частині розглянуто промислову галузь по трьох регіонах, які між собою не пов'язанні. Взагалі показники промисловості є найбільш масштабними, наприклад кількістю зареєстрованих підприємств (рисунок 2.3).

За статистичними даними можна проаналізувати динаміку розвитку промислових підприємств. За рисунком 2.3 видно що після кризи 2008 року кількість підприємств за 5 років зростає і становила у 2013 році 49130 од.. Однак з настанням кризи 2014 році значна частина підприємств зазнало банкрутства і у 2016

році знизилось до 38555 од. Розвиток економіки країни та певний вплив іноземних інвестицій в галузі промисловості позитивно вплинули на збільшення кількості підприємств, і у 2019 році їх кількість збільшилася до 48603 од.

Рисунок 2.3 – Динаміка кількості промислових підприємств

Отже, узагальнюючи вище наведену інформацію за промисловою галуззю, можна зробити висновки що підприємства розвиваються добре та застосовують певні технологічні інновації. Але щоб детально дослідити питання ліквідності та платоспроможності підприємств в Україні, було обрано три області, які не схожі між собою це Тернопільська, Запорізька та Сумська області. Також було обрано у кожній області по два підприємства, щоб більш точно можна було сказати про динаміку основних показників фінансового стану.

2.2 Методи та методики аналізу ліквідності та платоспроможності підприємств

Для аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства існує безліч методик в яких застосовуються основні показники ліквідності та платоспроможності. На сьогодні найбільш розповсюдженні такі: лінійно-регресійна модель, лінійна модель рентабельності, коефіцієнтний, комплексний, беззбитковий та ін. методи.

Лінійно-регресійний аналіз базується на співвідношенні та залежності деяких факторів до об'єкта дослідження. У спрощеному вигляді використовують

статистичні методи, наприклад – лінійна регресія. Найбільше цю модель використовують для аналізу діяльності банків, підприємств або аналізу на макрорівні. N. Naser [31] досліджував розвиток банків після світової кризи і за допомогою цієї моделі оцінив взаємодію рентабельності, ліквідності банків різних країн з макроекономічними факторами. Таким чином, було продемонстровано можливість спрогнозувати кризу та знайти шляхи покращення показників діяльності компанії після кризи.

Коефіцієнтний метод найбільш поширений при аналізі фінансово-господарської діяльності будь-яких підприємств. Сюди можна віднести показники ліквідності активів, показники ліквідності балансу, показники платоспроможності підприємства та ін.. Перевагою даного аналізу є те, що охоплюється велика кількість даних та досліджується розширений вплив зовнішніх і внутрішніх факторів. Недоліком вважається, що більшість показників не має точного нормативного значення та необхідно більше часу для завершення дослідження і виведення результатів.

У даній роботі буде використано коефіцієнтний аналіз та деякі моделі для прогнозування банкрутства, які будуть розглянуті далі.

Платоспроможність та ліквідність – це терміни, які відносяться до стану фінансового стану підприємства, але з деякими помітними відмінностями. Платоспроможність означає здатність підприємства виконувати свої довгострокові фінансові зобов'язання. Ліквідність відноситься до здатності підприємства оплачувати короткострокові зобов'язання; цей термін також відноситься до здатності компанії швидко продавати активи для залучення грошових коштів. Платоспроможна компанія – це та, яка володіє більше, ніж повинна; іншими словами, він має позитивний власний капітал і керовану боргове навантаження. З іншого боку, у компанії з достатньою ліквідністю може бути досить готівки для оплати рахунків, але в майбутньому це може привести до фінансової катастрофи.

Платоспроможність та ліквідність однаково важливі. Стабільний стан компанії є платоспроможними і мають достатню ліквідність. Ряд коефіцієнтів ліквідності і коефіцієнти платоспроможності використовується для вимірювання фінансового здоров'я компанії, найбільш поширеними з яких обговорюється нижче.

Аналізувати платоспроможність підприємства слід за такими пунктами:

- а) аналіз ліквідності балансу підприємства;
- б) розрахунок коефіцієнта ліквідності;

в) розрахунок коефіцієнта платоспроможності.

Суть ліквідності балансу полягає у тому, що порівнюється актив та пасив балансу. Ліквідність балансу визначається з певних умов які зазначені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Ліквідність балансу

Актив	Нерівність	Пасив
Найліквідніші активи	$\geq$	Найтерміновіші зобов'язання
Активи, які швидко реалізуються	$\geq$	Короткострокові кредити
Активи, які повільно реалізуються	$\geq$	Довгострокові зобов'язання
Необоротні активи	$<$	Власний капітал

У випадку надзвичайних ситуаціях використовують показники ліквідності для більшого аналізу платоспроможності підприємства. Дані показники знаходяться в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Показники ліквідності

Показники	Алгоритм розрахунку
Оборотний капітал	ПА-ПЗ, де ПА – поточні активи ПЗ – поточні зобов'язання
Коефіцієнт співвідношення активів	ОА/НА, де ОА – оборотні активи НА – необоротні активи
Коефіцієнт мобільності активів	ОА/А, де А - активи
Коефіцієнт ліквідності коштів у розрахунках	КР/ПЗ, де КР – кошти в розрахунках
Коефіцієнт ліквідності запасів	З/ПЗ, де ПЗ – позиковий капітал З – запаси
Коефіцієнт загальної ліквідності	ОА/ПЗ
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	ГК/ПЗ, де ГК – грошові кошти
Коефіцієнт термінової ліквідності	(ГК+ЦП+ДЗ)/ПЗ, де ЦП – цінні папери, ДЗ – дебіторська заборгованість
Співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	КЗ/ДЗ, де КЗ – кредиторська заборгованість

Коефіцієнт поточної ліквідності вимірює здатність компанії погасити свої поточні зобов'язання (які підлягають сплаті протягом одного року) своїми поточними активами, такими як грошові кошти, дебіторська заборгованість і запаси. Чим вище коефіцієнт, тим краще позиція ліквідності компанії.

Коефіцієнт швидкої ліквідності вимірює здатність компанії виконувати свої короткострокові зобов'язання з допомогою найліквідніших активів і, отже, виключає запаси зі своїх поточних активів. Це також відомо як «співвідношення кислотних випробувань».

Важливе значення для підприємства має показник співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості. Адже компанія постійно працює з постачальниками, покупцями та іншими контрагентами. Значне перевищення кредиторської заборгованості свідчить про створення загрози фінансової стійкості підприємства. Якщо перевищує дебіторська заборгованість, то зменшується оборот активів, що призведе до залучення позик або кредиту в банку на не вигідних умовах.

Для оцінки платоспроможності підприємства можна застосувати такі коефіцієнти (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3 – Показники платоспроможності

Показники	Алгоритм розрахунку
Коефіцієнт загальної платоспроможності	A/Z , де Z – зобов'язання, A - активи
Частка кредиторської заборгованості у капіталі та у дебіторській заборгованості	$K3/(BK+DMП+D3)$, де $DMП$ – доходи майбутніх періодів BK – власний капітал $K3$ – кредиторська заборгованість
Співвідношення чистих оборотних активів зі чистими активами	$ЧОА/ЧА$, де $ЧОА$ – чисті оборотні активи, $ЧА$ – чисті активи
Забезпечення оборотних активів власними оборотними коштами	$ВОК/ОА$, де $ВОК$ – власний оборотний капітал
Коефіцієнт фінансового ризику	$D3/BK$, де $D3$ – дебіторська заборгованість
Коефіцієнт термінової платоспроможності	$(ГК+ПФІ)/K3$, де $ПФІ$ – початкові фінансові інвестиції, $ГК$ – грошові кошти

Борг до власного капіталу – це співвідношення вказує на ступінь використання фінансового важеля в діяльності підприємства і включає як короткострокові, так і довгострокові позики. Зростання відношення боргу до власного капіталу має на увазі більш високі процентні витрати, і, крім певного моменту, це може вплинути на кредитний рейтинг компанії, що робить дорожчим залучення більшої кількості боргу.

$$B_{вк} = \frac{З_3}{Вк_3} \quad (2.1)$$

де $B_{вк}$ – борг до власного капіталу;

$З_3$ – загальна заборгованість;

$Вк_3$ – загальна сума власного капіталу.

Ще один показник міра кредитного плеча – це співвідношення кількісно визначає відсоток активів компанії, які були профінансовані за рахунок позикових коштів (короткострокових і довгострокових). Більш високий коефіцієнт вказує на великий ступінь левереджа і, отже, фінансовий ризик.

$$A_{зб} = \frac{З_3}{A_3} \quad (2.2)$$

де $A_{зб}$ – заборгованість перед активами;

A_3 – загальна сума заборгованості.

Цей коефіцієнт вимірює здатність компанії покривати процентні витрати по своєму боргу, що еквівалентно її прибутку до вирахування відсотків і податків (операційний прибуток). Чим вище коефіцієнт, тим краще здатність компанії покривати свої процентні витрати.

$$K_{пв} = \frac{ОП}{i_b} \quad (2.3)$$

де $K_{пв}$ – коефіцієнт покриття відсотків;

ОП – операційний прибуток;

i_b – процентні витрати.

При використанні коефіцієнтів платоспроможності і ліквідності слід враховувати наступні моменти:

а) Отримати повну фінансову картину: використовувати обидва набору коефіцієнтів – ліквідності та платоспроможності, щоб отримати повну картину фінансового стану підприємства, оскільки проведення цієї оцінки на основі тільки одного набору коефіцієнтів може дати невірне уявлення про його показники.

б) Порівнювати підприємства в одній галузі. Ці співвідношення сильно розрізняються в різних галузях. Порівняння фінансових коефіцієнтів для двох або більше підприємств буде мати сенс тільки в тому випадку, якщо вони працюють в одній галузі.

в) Оцінка тренда. Аналіз даних цих коефіцієнтів з плином часу дозволить вам побачити, поліпшується або погіршується становище компанії. Також треба звертати особливу увагу на негативні зміни, щоб перевірити чи є вони результатом одноразового події або вказують на погіршення основних показників компанії.

На відміну від коефіцієнтів ліквідності, коефіцієнт платоспроможності вимірює здатність компанії виконувати свої загальні фінансові зобов'язання. Коефіцієнт платоспроможності розраховується шляхом ділення чистого доходу і амортизації компанії на її короткострокові і довгострокові зобов'язання. Це вказує на те, чи може чистий дохід компанії покрити свої спільні зобов'язання. Як правило, компанія з більш високим коефіцієнтом платоспроможності вважається більш вигідною інвестицією.

Коефіцієнти є точками порівняння для компаній. Вони оцінюють прибуток в галузі. Точно так же сьогодні вони порівнюють компанію з її історичними показниками. У більшості випадків також важливо розуміти зміни, що визначають коефіцієнти, оскільки у керівництва є можливість час від часу змінювати свою стратегію, щоб зробити свої акції і коефіцієнти компанії більш привабливими. Як правило, відносини зазвичай використовуються не окремо, а в поєднанні з іншими відносинами. Гарне уявлення про співвідношення в кожній з двох згаданих категорій дасть вам повне уявлення про компанії з різних точок зору і допоможе визначити потенційні червоні прапорці.

Інформацію, необхідну для розрахунку коефіцієнтів, легко отримати, так як кожне окреме число або цифру можна знайти у фінансовій звітності компанії (яку можна знайти на веб-сайті компанії або на сайті «Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України»).

2.3 Аналіз показників ліквідності та платоспроможності підприємств різних регіонів

В Україні кількість публічних акціонерних товариств дуже велика, але не кожний має ідеальну структуру капіталу чи певну суму оборотних активів, які забезпечать розширення підприємства. Тому саме від цих показників залежність діяльності підприємств, адже за нестачі коштів підприємство отримує збитки та стає банкрутом. Аналіз показників фінансового стану є необхідні для подальшого

прогнозу та розробки планів щодо покращення або оздоровлення підприємств. Для цього використовується інформаційна база – фінансова звітність компаній.

Для аналізу платоспроможності та ліквідності підприємств будемо за певних критеріїв, які зазначалися вище.

Перший критерій це ліквідність балансу. Значення для порівняння обираємо за 2015 - 2019 роки по кожному із підприємств (таблиця А.1).

Маємо сформовану табличку, де показана взаємодія показників ліквідності та визначений певний рівень ліквідності балансу (таблиця А.2). Знак «+» означає, що нерівність виконується та підтверджує ліквідність балансу, а от знак « - » навпаки показує, що підприємствам потрібно працювати над балансом та шукати певні рішення для покращення ситуації.

З розрахунків, бачимо що 100% ліквідний баланс має ПАТ «Техінмаш», що знаходиться в Тернопільській області. З не задовільними показниками ліквідності залишаються ПАТ «Сумихімпром» та ПАТ «Запорізький залізорудний комбінат», щоб покращити показники потрібно змінювати та вдосконалювати баланс підприємства.

Даний аналіз дає швидкий результат хоча для більш детального аналізу необхідно проаналізувати статті балансу та визначити, яку питому вагу мають елементи балансу. Розглянемо на прикладі ліквідних балансів ПАТ «Запорізький залізорудний комбінат» та ПАТ «Запоріжжкокс» (таблиця 2.4 та 2.5).

Таблиця 2.4 – Матриця балансу ПАТ «Запорізький залізорудний комбінат» за 2019 рік

Активи	Джерела покриття			Всього активів
	Довгострокові зобов'язання	Власний капітал	Короткострокові зобов'язання	
Необоротні активи	855805 24,4%	2658471 75,6%	–	3514276 100%
Оборотні активи	–	3042696 100%		3042696 100%
Витрати майбутніх періодів		59 100%		59 100%
Всього джерел	855805	5701226	0	6557031

З даного аналізу показано, що джерелами для фінансування активів є власний капітал та довгострокові активи. Покриття необоротних активів більше 70% завдяки власного капіталу, а 24,4% за допомогою довгострокових кредитів. Оборотні активи покриваються за допомогою власного капіталу. Підприємство у 2019 році не використовувало короткострокові кредити банків, що свідчать про забезпечення активів власними коштами.

Таблиця 2.5 – Матриця балансу ПАТ «Запоріжжкокс» за 2019 рік

Активи	Джерела покриття			Всього активів
	Довгострокові зобов'язання	Власний капітал	Короткострокові зобов'язання	
Необоротні активи	259876 45,2%	315611 54,8%	–	575487 100%
Оборотні активи	–	1985853 83,1%	404214 16,9%	2390067 100%
Витрати майбутніх періодів		11785 100%		11785 100%
Всього джерел	259876	2313249	404214	2977339

На даному підприємстві забезпечення необоротних активів бачимо за таблиці 2.5, що майже порівну розподіляється власний капітал та довгострокові зобов'язання. Щодо покриття оборотних активів більшу частку займає власний капітал близько 83% та за допомогою короткострокових кредитів, які у балансі становлять приблизно 17%. Також бачимо, що компанія може забезпечити безперервну господарську діяльність та підтримувати фінансовий стан.

Другий критерій – це розрахунки коефіцієнтів ліквідності. Власники, інвестори, інші особи, які зацікавлені в діяльності підприємства приймають відповідні рішення на основі коефіцієнтів ліквідності. Також певна діагностика відіграє певну роль у процесі залучення додаткового капіталу для підприємства. Тому що показники показують певну прибутковість, ефективність вкладання коштів та в загалом привабливість підприємства. Проаналізовані коефіцієнти знаходяться в додатку Б.

ПАТ «Техінмаш» за коефіцієнтним аналізом ліквідності має позитивні показники за 5 років, та можемо сказати, що у майбутньому підприємство буде

функціонувати добре та створювати певний прибуток. Але коефіцієнт співвідношення кредиторської до дебіторської заборгованості у 2016 році має негативний показник та становить 0,32 порівняно з 2017 та 2019 років. Також можна відмітити, що коефіцієнт мобільності активів за п'ять років знаходяться в нормі та мають показники вищі середнього.

ПАТ «Тернопільський комбінат по виробництву шахово-будівельних матеріалів» має відхилення від норми, що може негативно впливати на фінансовий стан підприємства. Показники коефіцієнта абсолютної ліквідності за п'ять років негативні, що свідчить про неможливість погашення заборгованості за рахунок оборотних активів. Також коефіцієнти загальної ліквідності за 2017 - 2019 років відхиленні від норми у порівнянні з 2016 роком, що становить 2,8. Всі інші показники знаходяться в нормі, що свідчить за рахунок правильної обраної стратегії підприємство буде добре функціонувати у майбутньому.

ПАТ «Сумихімпром» також має відхилення від норми деяких коефіцієнтів. Показники абсолютної ліквідності за три роки мають значення дуже низькі. Коефіцієнт загальної ліквідності у 2015 році становить 1,41 та у 2016 році становить 1,74 – це означає не відповідність з нормою у порівнянні з 2017 роком, де показник знаходиться в нормі. Коефіцієнт мобільності активів має низькі показники за три роки, що свідчить про нестачу оборотних активів у підприємстві. Коефіцієнт співвідношення активів також має негативні показники, що показує що частка необоротних активів більша ніж оборотних активів. У 2019 році показники мають відхилення від норми та порівнюючи з іншими роками погіршилися. Таке підприємство, якщо не змінювати певну стратегію, то у майбутньому буде банкрутство даного суб'єкта.

ТОВ «Сумська компанія насосного обладнання» має більшість показників в нормі. Наприклад, коефіцієнт абсолютної ліквідності заниженні і у 2019 році становить 0,02 порівняно з 2015 роком – 0,12. Коефіцієнт термінової ліквідності знаходиться в нормі у 2015 та 2019 роках – 0,78 та 0,7. Заниженні значення у період з 2016-2018 році та становлять в середньому 0,65, що показує неспроможність погасити заборгованість готівковими коштами. Коефіцієнт загальної ліквідності у період з 2015-2019 роках показники не відповідають нормі, що свідчить не спроможність погасити свої зобов'язання активами підприємства. Коефіцієнт ліквідності запасів має значне зниження наприклад, у 2015 році становило 0,56, а у 2019 році – 0,2 тобто погасити поточну заборгованість матеріальними цінностями в

повному обсязі не може дане підприємство. Коефіцієнти мобільності активів та коефіцієнт співвідношення активів за періоди 2015 – 2019 років знаходяться в нормі.

ПАТ «Запорізький залізорудний комбінат» має всі показники в нормі, окрім коефіцієнта мобільності активів, що показує малу частку оборотних активів у балансі підприємства. Такі високі показники підприємства, завдяки іноземним інвестиціям.

Показники ПАТ «Запоріжжкокс» знаходяться в межах норми, окрім показника абсолютної та загальної ліквідності. Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2015 році становить 0,02, 2016 році – 0,02 та у 2017 році – 0,002, що показує негативну тенденцію та відхилення від норми. Показник загальної ліквідності має незначні відхилення від норми у 2019 році та загалом по іншим рокам, тому можна вважати що підприємство функціонує правильно та в майбутньому немає загрози банкрутства.

Третій критерій – розрахунок платоспроможності підприємства. Фінансове стійке підприємство може бути платоспроможним, оскільки знаходження грошових коштів від виробних фондів більша ніж витратна частина, тобто спроможна покрити поточну заборгованість та накопичувати власний капітал. Розрахунки коефіцієнтів платоспроможності знаходяться в додатку В.

Майже всі підприємства з кожної області мають показники в нормі. Однак ТОВ «Сумська компанія насосного обладнання» та ПАТ «Запорізький залізорудний комбінат» мають не значні підвищення показника частки кредиторської та дебіторської заборгованості в власному капіталі. У першому випадку у 2017 році підприємство має збільшення у 0,27 порівняно з минулими роками. У другому випадку показник збільшився у 2017 та 2019 році на 0,01 порівняно з 2015 роком. Найбільші збільшення за цим показником має ПАТ «Запоріжжкокс» з кожним розвитком збільшується 0,1. Низьке значення коефіцієнта співвідношення чистих оборотних активів із чистими активами у 2017 році має ПАТ «Сумихімпром».

Отже, за проаналізованими методиками можна вважати Запорізьку область найбільш привабливою для інвесторів та найбільш ліквідною та платоспроможною у порівнянні з іншими.

3 ВИЗНАЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ НАСТАННЯ БАНКРУТСТВА НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

3.1 Моделі для визначення ризику банкрутства

Показники ліквідності разом з іншими фінансовими показниками характеризують надійність та фінансову стійкість компанії. Досліджується безліч варіантів діагностики визначення кризового становища або банкрутства. Основна мета визначення кризи – це запобігання негативних наслідків для підприємства. Загроза може виникати як і з внутрішніх факторів так зі зовнішніх. Ознаки банкрутства необхідно виявити на початкових етапах виникнення кризи. Для запобігання рекомендується проаналізувати фінансові показники підприємства та виявити де необхідно застосувати антикризові заходи для підтримки господарської діяльності підприємства. Основні ознаки, які показують на ймовірність банкрутства зображенні на рисунку 3.1.

Рисунок 3.1 – Основні ознаки настання банкрутства підприємств

Для аналізу ймовірності банкрутства необхідно застосувати декілька моделей, що можуть дати більш точний результат. Існує дуже багато різних моделей для аналізу банкрутства, наприклад модель Бедосса Беніша (популярна в міжнародній

практиці), модель Бівера (основна функція виявлення незадовільної структури балансу), модель Спрінгейта (основне завдання оцінка кредитоспроможності підприємств США та Канади), модель Едварда Альтмана (найпоширеніша у використанні), також моделі Таффлера, Ліса та Тішоу (розроблені для підприємств Великобританії). Переваги та недоліки даних моделей знаходяться в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Порівняльна характеристика моделей визначення банкрутства

Моделі	Недоліки	Переваги
Модель Аргенти	<ul style="list-style-type: none"> не враховує особливості української економіки; немає остаточного коефіцієнта; статистична база відсутня. 	Дослідження не фінансових показників та ризиків компанії: немає бюджетного контролю, повільне реагування на зміну ринкових умов, проблеми в управлінському складі та ін..
Модель Спрінгейта	<ul style="list-style-type: none"> використовується тільки на підприємствах США; спрямована тільки на розрахунок платоспроможності компанії; високий показник кореляції між змінними. 	<ul style="list-style-type: none"> прогнози достатнього рівня надійності; точність більше 90%.
Модель Таффлера	<ul style="list-style-type: none"> застосовується на підприємствах, які торгують своїми акціями на біржі; використовуються застаріла інформація; залежить аналіз від вихідних даних. 	<ul style="list-style-type: none"> проста схема розрахунків; високий рівень прогнозування банкрутства порівнюючи з іншими компаніями.
Модель Ліса	<ul style="list-style-type: none"> не можливе застосування до малих підприємств; при розрахунку показники дещо завищені; орієнтована на підприємства Англії. 	<ul style="list-style-type: none"> можливість оцінити фінансовий стан; простота розрахунків; доступні всі дані для розрахунку.
Модель Альтмана	<ul style="list-style-type: none"> показники рентабельності не враховуються; використовуються застарілі дані; застосовується не на всіх підприємствах. 	<ul style="list-style-type: none"> розрахунок можливий за наявності обмежених даних; висока точність показника; можливість порівняння показників та підприємств в цілому.

Продовження таблиці 3.1

Модель Бівера	<ul style="list-style-type: none"> • не можливо застосувати в українських умовах; • точність розрахунків залежить від вихідної інформації; • неоднозначний, остаточний коефіцієнт. 	<ul style="list-style-type: none"> • використовується показник рентабельності; • точність у розрахунках; • застосування малої кількості коефіцієнтів.
Модель Терещенка	<ul style="list-style-type: none"> • необхідний додатковий аналіз показників фінансового стану; • великий відсоток невизначеності; • неможливий аналіз ранніх передкризових явищ. 	<ul style="list-style-type: none"> • враховує галузеві особливості; • підходить до українських підприємств; • зручна у використанні.

Прогнозування за моделлю Альтмана дозволяє спрогнозувати банкрутство на 5 років вперед. Задля аналізу використовують такі складові, як ліквідність, рентабельність, покриття відсотків по кредиту, загальні активи, прибуток та ін..
Формула розрахунку ризику за моделлю Альтмана:

$$X = 1,2y_1 + 1,4y_2 + 3,3y_3 + 0,6y_4 + y_5 \quad (3.1)$$

- де y_1 – співвідношення чистого оборотного капіталу до балансу;
 y_2 – співвідношення прибутку до вартості активів;
 y_3 – співвідношення прибутку до оподаткування та вартості активів;
 y_4 – співвідношення власного капіталу до зобов'язання;
 y_5 – співвідношення виручки до вартості активів.

Модель Таффлера розраховується за допомогою таких показників, як: ліквідність, оборотний капітал, прибуток підприємства та фінансового ризику.
Формула для розрахунку:

$$X = 0,53y_1 + 0,13y_2 + 0,18y_3 + 0,16y_4 \quad (3.2)$$

- де y_1 – відношення виручки до зобов'язання;
 y_2 – відношення оборотних активів до зобов'язання;
 y_3 – відношення зобов'язань до активів;
 y_4 – відношення власного капіталу до зобов'язання.

Модель Ліса аналізується за допомогою таких показників, як: прибутковість, оборотний капітал, позиковий капітал та ін.. Формула розрахунку моделі:

$$X = 0,063y_1 + 0,092y_2 + 0,057y_3 + 0,001y_4 \quad (3.3)$$

де y_1 – співвідношення оборотних активів до балансової вартості;

y_2 – співвідношення прибутку до активів;

y_3 – співвідношення нерозподіленого прибутку до балансової вартості;

y_4 – співвідношення власного капіталу до зобов'язання.

У даному дослідженні буде використано моделі Альтмана, Таффлера та Ліса. Критичні значення за трьома моделями знаходяться в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Критичні значення моделей для визначення ймовірності банкрутства

Критичне значення	Модель Альтмана
$X=1,23$	Критичне значення, вірогідність банкрутства дуже висока
$X<1,8$	вірогідність банкрутства висока
$1,81<X<2,70$	вірогідність банкрутства середня
$2,71<X<2,90$	вірогідність банкрутства можлива
$X>2,91$	вірогідність банкрутства дуже низька
	Модель Таффлера
$X>0,3$	вірогідність банкрутства низька
$X<0,2$	вірогідність банкрутства висока
	Модель Ліса
$X>0,037$	вірогідність банкрутства низька
$X<0,037$	вірогідність банкрутства висока

Виникнення певних ризиків на підприємстві призводять до негативних наслідків діяльності підприємства це може виникати збитки або найгірший варіант банкрутство. Важливо правильно оцінювати певні ризики та приділяти значну увагу не тільки масштабним ризикам але й дрібним та приймати правильні управлінські рішення для безпеки та збереження підприємства.

3.2 Удосконалення методів визначення ймовірності настання банкрутства

Враховуючи всі особливості аналізу вище можемо зробити певні висновки та запропонувати удосконалення управління запасами, які також входять у ліквідність підприємства. Для цього необхідно збільшити обсяг продукції, яка має більший попит, застосовувати на підприємстві новітні технології та техніку. Також сюди можна віднести удосконалення систему заощадження паливних, енергетичних ресурсів та сировини, стандартизувати власну продукцію.

Одним з основних показників є управління дебіторською заборгованістю. Для поліпшення приділяємо увагу стану підприємства та довіри до нього такими заходами: створювати підрозділи регулювання дебіторської заборгованості або звернутися до компаній, які надають бухгалтерські послуги; дебіторам надання знижок за умови погасити в певному періоді; оцінювати платоспроможність та ділову репутацію дебітора; встановлювати ліміт кредиту та термін на який буде наданий кредит; створювати резерви сумнівних боргів та страхування ризиків.

За аналізом банкрутства шести підприємств (додаток Г, таблиця Г.1), можемо відмітити, що більшість підприємств відповідає нормі, але і є певна частка на межі банкрутства. Наприклад, на ПАТ «Сумихімпром» у період 2018-2019 років виникає певна загроза банкрутства.

Отже, проаналізувавши різні методики аналізу підприємств та отримавши результати можемо згрупувати підприємства в три групи, які відповідають рекомендованому, задовільному та кризовому фінансовому стану. За допомогою коефіцієнтів ліквідності та платоспроможності, обчисливши середнє значення за 5 років, сформувавши остаточні дані в таблиці Г.2 та відобразили результати в таблиці 3.3. Для кожної групи розроблені рекомендації щодо поліпшення фінансового стану підприємств.

За показниками до першої групи відносяться ПАТ "Тернопільський комбінат по виробництву шахово-будівельних матеріалів" та ПАТ "Запоріжжкокс". До цієї групи пропонуємо надалі підтримувати коефіцієнти ліквідності в нормі та забезпечити підприємствам постійну наявність ліквідних коштів, щоб спроможні швидко погасити свої зобов'язання. Щодо короткострокових кредитів потрібно розробити план для збереження коштів та вигідні умови фінансування за допомогою кредитних ліній.

Таблиця 3.3 – Групування показників за ступенем ризику підприємств

Підприємства	Групування показників		
	Рекомендований (більше 2,5)	Задовільний (від 1 до 2,5)	Критичний (менше 1)
ПАТ "Техінмаш"		+	
ПАТ "Тернопільський комбінат по виробництву шахово-будівельних матеріалів"	+		
Публічне акціонерне товариство "Сумихімпром"			+
ТОВ "Сумська компанія насосного обладнання"			+
Приватне акціонерне товариство "Запорізький залізорудний комбінат"		+	
Приватне акціонерне товариство "Запоріжжюкс"	+		

До другої групи належать ПАТ "Техінмаш" та ПАТ "Запорізький залізорудний комбінат", які мають задовільний стан показників. Рекомендується розробити антикризові заходи та контролювати показники ліквідності та платоспроможності, встановити ліміти щодо кредиторської та дебіторської заборгованості для зменшення ризиків. Слідкувати за збалансованістю активів та пасивів та за сумами витрат та доходів, а також за термінами погашення заборгованості.

Третя група – це критичний стан підприємств. Сюди відноситься Публічне акціонерне товариство "Сумихімпром" та ТОВ "Сумська компанія насосного обладнання". Якщо розглядати підприємство з боку кредиторської або дебіторської заборгованості також можуть виникати певні ризики. Наприклад, підприємство має значну частку у балансі підприємства кредиторської заборгованості, виникає ризик неплатоспроможності та банкрутства. Також значна частка дебіторської заборгованості може призвести до негативних наслідків, запобіганню впливу на прибуток створюють відповідні резерви сумнівних боргів, таким чином захищаючи себе від значних втрат. Для зміцнення фінансового стану підприємства необхідно застосувати антикризові заходи, щоб попередити кризовий стан. Важливе значення має дослідження фінансових результатів та статей балансу, які показують зобов'язання та платіжні засоби суб'єктів, також дає змогу робити прогнози, які в

свою чергу можуть збільшити грошові надходження або зменшити витрати. Також рекомендується моніторинг фінансово-господарської діяльності протягом року та спостерігати й аналізувати статті зобов'язань, щоб мати змогу погасити їх поточними та резервними активами. Планувати створення додаткових резервів для швидкого погашення поточних заборгованостей. Створити конкурентоспроможну продукцію та такі умови, які дозволять підприємству працювати в кризовий час без втрати прибутку. Також у складних випадках для оздоровлення компанії застосовують фінансову санацію.

Управління ризиками на підприємствах можна здійснювати різними способами, але головна мета всього аналізу полягає в правильності виявлення потрібного ризику та підбраний план дій, щодо уникнення або подолання цього ризику. Для того щоб швидше реагувати на ризик потрібно створити інформаційну базу про потенційних клієнтів, продукцію, про вплив різних факторів на підприємство, інвестиційних партнерів, страхових компаній та інше. На сьогоднішній день створюються в цифровій економіці, різні програми для моніторингу, аналізу та за цими даними можна скласти певний план запобігання виявленого ризику.

Для того щоб показники ліквідності та платоспроможності знаходилися в нормі, підприємствам необхідно проаналізувати поточний стан діяльності та розробити план дій, що забезпечить розвиток підприємства та дозволить уникнути банкрутства.

Щодо залучення додаткового капіталу, іноземних інвестицій відіграють важливу роль у розвитку промисловості та в становленні країни, але на жаль в останні роки спостерігається тенденція до зменшення надходжень і це негативно впливає на темпи розвитку. Саме тому даному питанню потрібно приділяти більше уваги. Першочергово потрібно визначити причини зменшення надходжень від іноземних інвесторів та визначити напрямки боротьби з даними причинами. Другий та вирішальний крок полягає у розробці плану розвитку інвестиційної привабливості країни. Саме ці засоби дозволять збільшити іноземні надходження та покращити рівень життя населення.

ВИСНОВКИ

На сьогодні спостерігається не стабільне економічне становище, яке призводить до того, що підприємства постійно удосконалюють та підвищують ефективність своєї діяльності. Управлінські рішення створюються на основі аналізу фінансового стану компанії, в яких застосовується окремі види коефіцієнтів та методики діагностики банкрутства.

У даній роботі було проаналізовано економічну сутність показників ліквідності та платоспроможності підприємств, визначено мету та методи. Розглянуто розвиток промислових підприємств, на прикладі трьох областей України та розроблені заходи для запобігання кризового стану.

Перший розділ присвячено дослідженню теоретичних підходів до визначення понять та показників ліквідності та платоспроможності підприємств. А саме було досліджено сутність, види роль та значення зазначених показників. Також аналізується думка вітчизняних й зарубіжних науковців з питання впливу показників фінансового стану на різні сектори економіки.

У другому розділі було наведено динаміку розвитку промислових підприємств України для подальшої діагностики показників фінансового стану компанії. Запропоновано аналіз ліквідності балансу. Порівняно використання коефіцієнтів при дослідженні фінансової стабільності підприємства з метою запобігання негативних наслідків.

У заключній частині роботи було досліджено ймовірність настання банкрутства на промислових підприємств різних регіонів та наведенні шляхи удосконалення управлінських рішень. За даним аналізом низькі значення були у Сумській та Тернопільській областях. Для ефективної діяльності та стабільного фінансового стану керівництву підприємств необхідно вдосконалити планування управління грошовими коштами, тому що від здатності своєчасно погашати заборгованість та в необхідному обсязі їх відтворювати залежить платоспроможність та ліквідність балансу. За допомогою створення такої системи, що включають в себе прогнозування та планування грошових потоків поліпшиться стан підприємств і показники будуть вищими.

Проведене дослідження показує, що потрібно удосконалювати розвиток промисловості України. Також звернути увагу на управління ліквідністю та платоспроможності для більш ефективної діяльності. Саме ці показники

підприємства вказують на його фінансове благополуччя, яке в кінцевому підсумку визначає силу і стійкість підприємства.

Виявлення та дослідження ризику є невід'ємним значення у діяльності промислових підприємств. Методи повинні застосовуватися не для уникнення ризиків, а для подолання ризику та його наслідків. Потрібно підібрати таку систему управління, щоб можна було адаптуватися до зовнішнього та внутрішнього середовища задля зменшення дії ризику.

Щоб ефективно управляти підприємством, вітчизняним менеджерам необхідно створювати системи виявлення та діагностики ризиків для своєчасного запобігання негативних наслідків або мінімізації ризиків.

Ряд фінансових коефіцієнтів використовується для вимірювання ліквідності і платоспроможності компанії. У першій частині описуються коефіцієнти, за якими аналізувалися підприємства за трьома регіонами. Кожне підприємство з аналізу немає абсолютно ідеальних показників ліквідності та платоспроможності. Але найбільш наближений до абсолютно ліквідних і платоспроможних підприємств має Запорізька область. Завдяки вдалому географічному розташуванню та багатству природними ресурсами ця область буде інвестиційно привабливою та за правильного управління буде добре розвивати промисловість України. За підсумками вдосконалення управління платоспроможності та ліквідності, можна виокремити перспективні напрямки розвитку та вдосконалення, до них відносяться запаси, дебіторська заборгованість та грошові кошти.

Таким чином показники ліквідності та платоспроможності є основними індикаторами потенційної загрози банкрутства та настання кризового стану на підприємстві. Рекомендовано даним підприємствам терміново провести повний аналіз їхньої діяльності задля уникнення потенційної загрози та визначити перспективні шляхи розвитку. При аналізі бажано звернути увагу на показники ліквідності, адже за даними показниками найбільші відхилення від норми.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Басанець І. В., Гриценко Л. Л. Ліквідність та платоспроможність підприємств в умовах кризових явищ. Авіація, промисловість, суспільство: матеріали І Міжнар. наук.-практ. А20 конф., присвяч. 60-річчю КЛК ХНУВС (м. Кременчук, 14 трав. 2020 р.): у 2 ч./ МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кременчуц. льотний коледж. – Харків: ХНУВС, 2020. – Ч. 2. – 468 с.
3. Вартісно-орієнтоване управління підприємствами на основі стейкхолдерського підходу [Текст]: звіт про НДР(остаточний)/ кер. О.О. Захаркін. – Суми: СумДУ, 2018. – 79с.
4. Вишневська В. А., Ніколаєв І. В. Вплив ризиків на показники ефективності діяльності промислових підприємств. Наукові праці Кіровоградського національного технологічного університету. Економічні науки – 2018. – Випуск 33. – 211-218 с.
5. Горбунова А.В. Ліквідність в оцінці і діагностиці фінансового стану підприємства [Текст]: монографія/ А.В. Горбунова; Держ. ВНЗ «Запоріз. нац.. ун-т» М-ва освіти і науки України. – Запоріжжя: ЗНУ, 2015. – 213 с.
6. Дорошенко А. П. Оцінка ліквідності та платоспроможності в контексті діагностики загального фінансового стану підприємства / А. П. Дорошенко. // Ефективна економіка – 2013. – № 2. – 230с. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_2_37.
7. Дзюба Т.А. Аналіз ліквідності підприємств машинобудування: наукова стаття// Т.А. Дзюба. – Вісник Хмельницького національного університету. – 2016. - №2. – 105-110 с.
8. Іваннікова О. В. Аналіз платоспроможності як фактора фінансової стійкості малих підприємств / О. В. Іваннікова // Проблеми системного підходу в економіці. - 2017. - Вип. 2. - С. 130-136. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2017_2_24.

9. Клименко В.С. Методика оцінки платоспроможності та ліквідності підприємства: наукова стаття// В.С. Клименко. – 2017. – 61-75 с.
10. Мельник Т.А., Лобач К.В. Методи ліквідності підприємством: наукова стаття//Т.А. Мельник, К.В. Лобач. – Наукові записки. – 2016. - №20. – 79-93 с.
11. Механізми вартісно-орієнтовного управління підприємством: звіт про НДР (заключний)/ кер.: М. В. Костель. Суми: СумДУ, 2015. 84с.
12. Просторові аспекти управління фінансовим потенціалом промисловості регіонів [Текст]: звіт про НДР (заключний) / Кер. К.В. Ілляшенко. – Суми: СумДУ, 2014. – 39с. – Режим доступу: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/39517>
13. Рихлевич, Л. В. Сутність платоспроможності: сучасний погляд [Текст] / Л. В. Рихлевич, Н. Я. Спасів // Актуальні проблеми корпоративних фінансів та фінансових ринків : збірник студентських наукових праць / відпов. за вип. О. В. Кнейслер ; уклад. : Т. В. Письменна. – Тернопіль : ТНЕУ, 2017. – С. 115-117.
14. Роль інноваційної діяльності у формуванні вартості промислових підприємств [Текст]: звіт про НДР (заключний)/ Кер. О.О. Захаркін. – Суми: СумДУ, 2016. – 114с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/53293>
15. Романович О. О. Кризові явища у діяльності українських підприємств та методи їх діагностики / О. О. Романович, Л. А. Свистун // Молодий вчений. - 2017. - № 11. - С. 1295-1299. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_11_312.
16. Соколова Е. Проблеми управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства / Е. Соколова, Г. Чернявська // Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Сер. : Економіка і управління. - 2016. - Вип. 35. - С. 330-338. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpdetut_eiu_2016_35_37.
17. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємства: звіт про НДР (заключний)/ кер.: І. Д. Скляр. Суми: СумДУ, 2012. 54с.
18. Чемчикаленко Р.А., Майборода О.В., Дьякова Ю.Ю. Напрями підвищення ефективності оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства. Економіка та суспільство. – 2017. – № 12. – 642–648 с.

19. Швець Ю. О. Ризики в діяльності промислових підприємств: види, методи оцінки та заходи подолання ризику / Ю. О. Швець // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2018. - Вип. 17(2). - С. 131-135. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumeveg_2018_17\(2\)_31](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumeveg_2018_17(2)_31).
20. Фінансовий аналіз [текст] навчальний посібник. / За заг. ред. Школьник І. О. [І. О. Школьник, І. М. Боярко, О. В. Дейнека та ін.] – К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 368 с.
21. Makiyan, S.N., Alibeiki, H. (2017). Macroeconomic indices and capital market: evidence from Tehran Stock Market. *SocioEconomic Challenges*, 1(2), 19-26. Doi: 10.21272/sec.1(2).19-26.2017
22. Meresa, M. (2019). The Effect of Strategic Management Practices on the institutional Performance; the case of Dedebit credit and saving institution in Eastern Tigray. *SocioEconomic Challenges*, 3(3), 80-97. [http://doi.org/10.21272/sec.3\(3\).80-97.2019](http://doi.org/10.21272/sec.3(3).80-97.2019).
23. Weldeclassie, H. A., Vermaak, C. (2019). Do Micro-Credits Work As An Effective Anti-Poverty Pro-gram For Poverty Eradication? Evidence From Ethiopia. *SocioEconomic Challenges*, 3(2), 31-53. [http://doi.org/10.21272/sec.3\(2\).31-53.2019](http://doi.org/10.21272/sec.3(2).31-53.2019).
24. Rahman, Md. M., Abdullah, Md. (2019). Influential Aspects of Women Engagement in Entrepreneurial Activities: A Study on Handicrafts Enterprise in Bangladesh. *SocioEconomic Challenges*, 3(2), 89-99. [http://doi.org/10.21272/sec.3\(2\).89-99.2019](http://doi.org/10.21272/sec.3(2).89-99.2019).
25. Halil D. Kaya, Julia S. Kwok (2020). An Application Of Stock-Trak In ‘Investments’: What Common Mistakes Do Students Make While Studying Socioeconomic Processes? *SocioEconomic Challenges*, 4(1), 5-16. [http://doi.org/10.21272/sec.4\(1\).5-16.2020](http://doi.org/10.21272/sec.4(1).5-16.2020).
26. Alam, J., Rashid, B. (2019). Influential Factors of Green Consciousness in Bangladesh: A Pragmatic Study on General Public in Dhaka City. *SocioEconomic Challenges*, 3(3), 98-107. [http://doi.org/10.21272/sec.3\(3\).98-107.2019](http://doi.org/10.21272/sec.3(3).98-107.2019).

27. Gupta, A., Guha, M. (2018). Vulnerable Employment is a Socio-Economic Challenge in Indian Perspective. *SocioEconomic Challenges*, 4(2), 69-79. DOI: [http://doi.org/10.21272/sec.2\(4\).69-79.2018](http://doi.org/10.21272/sec.2(4).69-79.2018)
28. TommasoF. D.. (2018). How Public R&D Funding Can Be Profitable in Europe and in International Financial Markets? *Financial Markets, Institutions and Risks*, 2(4), 13-19. DOI: [http://doi.org/10.21272/fmir.2\(4\).13-19.2018](http://doi.org/10.21272/fmir.2(4).13-19.2018)
29. Kryvych, Y., Goncharenko, T. (2020). Banking strategic management and business model: bibliometric analysis. *Financial Markets, Institutions and Risks*, 4(1), 76-85. [http://doi.org/10.21272/fmir.4\(1\).76-85.2020](http://doi.org/10.21272/fmir.4(1).76-85.2020).
30. Moskovicz A. (2019). Financial Qualitative Research: A Comprehensive Guide for Case Study usage. *Financial Markets, Institutions and Risks*, 3(4), 106-116. [http://doi.org/10.21272/fmir.3\(4\).106-116.2019](http://doi.org/10.21272/fmir.3(4).106-116.2019).
31. Naser, N. (2019). The Interaction between Profitability and Macroeconomic Factors for Future Examinations of European Banks Soundness – Theoretical Study. *Financial Markets, Institutions and Risks*, 3(3), 63-97. [http://doi.org/10.21272/fmir.3\(3\).63-97.2019](http://doi.org/10.21272/fmir.3(3).63-97.2019).
32. Kowo, Ak.S., Owotutu, S. Ol., Adewale Ad. G. (2019). Enhancing the Operational Effectiveness of Savings and Credit Cooperative Societies for Sustainable Growth. *Financial Markets, Institutions and Risks*, 3(2), 59-68. [http://doi.org/10.21272/fmir.3\(2\).59-68.2019](http://doi.org/10.21272/fmir.3(2).59-68.2019).
33. K. B. Kouassi. (2018). Public Spending and Economic Growth in Developing Countries: a Synthesis. *Financial Markets, Institutions and Risks*, 2(2), 22-30. DOI: 10.21272/fmir.2(2).22-30.2018
34. N. S. M. Ahmad, Mr. R. Ah. A. Atniesha. (2018). The Pecking Order Theory and Start-up Financing of Small and Medium Enterprises: Insight into Available Literature in the Libyan Context. *Financial Markets, Institutions and Risks*, 2(4), 5-12. DOI: [http://doi.org/10.21272/fmir.2\(4\).5-12.2018](http://doi.org/10.21272/fmir.2(4).5-12.2018)
35. Musa H., Musova Z., Sliacky P. (2017). Financial Support to Small and Medium-Sized Enterprises in Slovakia. *Financial Markets, Institutions and Risks*, 1(4), 47-52. DOI: 10.21272/fmir.1(4).47-52.2017

36. Singh, S.N. (2019). Impact of Value Added Tax on Business Enterprises: A Case of Mettu Town. *Financial Markets, Institutions and Risks*, 3(4), 62-73. [http://doi.org/10.21272/fmir.3\(4\).62-73.2019](http://doi.org/10.21272/fmir.3(4).62-73.2019).
37. Nguedie, Y. H. N. (2018). Corruption, Investment and Economic Growth in Developing Countries: A Panel Smooth Transition Regression Approach. *SocioEconomic Challenges*, 2(1), 63-68. DOI: 10.21272/sec.2(1).63-68.2018
38. Faccia, A., Mosco, D. (2019). Understanding the Nature of Accounts Using Comprehensive Tools to Understand Financial Statements. *Financial Markets, Institutions and Risks*, 3(3), 18-27. [http://doi.org/10.21272/fmir.3\(3\).18-27.2019](http://doi.org/10.21272/fmir.3(3).18-27.2019).
39. Jafarzadeh, E., He, Shuquan (2019). The Impact of Income Inequality on the Economic Growth of Iran: An Empirical Analysis. *Business Ethics and Leadership*, 3(2), 53-62. [http://doi.org/10.21272/bel.3\(2\).53-62.2019](http://doi.org/10.21272/bel.3(2).53-62.2019)
40. Singh, S. N. (2019). Business Inefficiencies and Youth Unemployment in Ethiopia: A Case Study of Mettu Town. *Business Ethics and Leadership*, 3(2), 93-106. [http://doi.org/10.21272/bel.3\(2\).93-106.2019](http://doi.org/10.21272/bel.3(2).93-106.2019)
41. Mercado, M.P.S.R., Vargas-Hernández, J.G. (2019). Analysis of the Determinants of Social Capital in Organizations. *Business Ethics and Leadership*, 3(1), 124-133. [http://doi.org/10.21272/bel.3\(1\).124-133.2019](http://doi.org/10.21272/bel.3(1).124-133.2019)
42. Popoola, M. A., Brimah, A. N., Gbadeyan, R. A. (2018). Entrepreneurship Practice: As a Means of Poverty Reduction in Southwestern Nigeria. *Business Ethics and Leadership*, 2(4), 83-88. [http://doi.org/10.21272/bel.2\(4\).83-88.2018](http://doi.org/10.21272/bel.2(4).83-88.2018)
43. Hossain, J., Jahangir, N., Nur-Al-Ahad, Md. (2018). A Study on Female Entrepreneurs in Malaysia. *Business Ethics and Leadership*, 2(3), 67-73. DOI: 10.21272/bel.2(3).67-73.2018
44. Prince, T. (2017). Behavioral Finance and the Business Cycle. *Business Ethics and Leadership*, 1(4), 28-48. DOI: 10.21272/bel.1(4).28-48.2017

Додаток А
Аналіз ліквідності балансу підприємств різних регіонів

Таблиця А.1 – Показники балансу за 2015 – 2019 років підприємств різних регіонів

Регіон	Підприємство	Рік	Показники балансу							
			A1	A2	A3	A4	П1	П2	П3	П4
Тернопільська область	ПАТ "Техінмаш"	2015	2128	13940	4004	11638	10240	0	0	21422
		2016	10235	9670	4881	3290	3024	0	0	25601
		2017	11916	2217	3475	10220	1761	0	0	25916
		2018	12230	2109	3378	10467	1579	0	0	26237
		2019	12993	2987	3657	11354	1245	0	0	26523
	ПАТ "Тернопільський комбінат по виробництву шахово-будівельних матеріалів"	2015	344	7080	3475	3850	6057	0	83	7581
		2016	167	4512	4269	4735	4531	0	57	9116
		2017	50	6519	1920	5914	4860	0	0	9619
		2018	44	6376	1687	6126	5367	0	0	9978
		2019	54	6045	1364	6498	5159	0	0	10243
Сумська область	Публічне акціонерне товариство "Сумхімпром"	2015	9020	204456	271013	701612	2148038	0	0	-781554
		2016	3771	168705	208326	715229	1870399	0	0	-785335
		2017	2775	242603	221498	715802	1975297	0	127268	-990819
		2018	5957	136172	221833	766262	2113171	0	112036	-1020735
		2019	7137	123239	214792	774157	2179780	0	109786	-1035766
	ТОВ "Сумська компанія насосного обладнання"	2015	206,7	3897,7	0	769,9	5312,3	0	0	605
		2016	215,9	4163,1	0	799,7	5157,8	0	13,8	617
		2017	364	2998,5	0	789,4	5519,7	0	80	508,7
		2018	200,9	3201,5	0	4328,9	5194	104,2	98,5	3711,5
		2019	89,8	4204,5	0	3344,9	5942,1	546,5	79,3	3194,8
Запорізька область	Приватне акціонерне товариство "Запорізький залізорудний комбінат"	2015	35958	1404821	368274	4489293	657737	111000	583549	4202818
		2016	30453	1316591	450018	4824145	767156	40000	647633	4762605
		2017	696951	1483376	4981115	5085293	940810	0	855805	5701167
		2018	161986	1256949	567317	5439187	1229760	193818	925962	4621200
		2019	696951	1483376	4981115	5085293	940810	0	855805	5701167
	Приватне акціонерне товариство "Запоріжжкокс"	2015	16958	1136715	197469	961804	858114	0	170080	1332346
		2016	35748	2430537	192315	1021386	1984406	0	183313	1680558
		2017	9019	6125549	398011	1231380	5467761	0	219912	2686070
		2018	10345	6087895	403412	1251645	5445349	0	241967	2688934
		2019	9978	6146780	417869	1274563	5682913	0	259876	2705678

Таблиця А.2 – Аналіз балансів підприємств за 2015 – 2019 роки

Регіон	Підприємство	Рік	Ліквідність балансу			
			A1>П1	A2>П2	A3>П3	A4<П4
Тернопільська область	ПАТ "Техінмаш"	2015	-	+	+	+
		2016	+	+	+	+
		2017	+	+	+	+
		2018	+	+	+	+
		2019	+	+	+	+
	ПАТ "Тернопільський комбінат по виробництву шахово-будівельних матеріалів"	2015	-	+	+	+
		2016	-	+	+	+
		2017	-	+	+	+
		2018	-	+	+	+
		2019	-	+	+	+
Сумська область	Публічне акціонерне товариство "Сумхімпром"	2015	-	+	+	-
		2016	-	+	+	-
		2017	-	+	+	-
		2018	-	+	+	-
		2019	-	+	+	-
	ТОВ "Сумська компанія насосного обладнання"	2015	-	+	-	-
		2016	-	+	-	-
		2017	-	+	-	-
		2018	-	+	-	-
		2019	-	+	-	-
Запорізька область	Приватне акціонерне товариство "Запорізький залізорудний комбінат"	2015	-	+	-	-
		2016	-	+	-	-
		2017	-	+	-	-
		2018	-	+	-	-
		2019	-	+	-	-
	Приватне акціонерне товариство "Запоріжжкокс"	2015	-	+	+	+
		2016	-	+	+	+
		2017	-	+	+	+
		2018	-	+	+	+
		2019	-	+	+	+

Додаток Б
Показники ліквідності підприємств різних регіонів

Таблиця Б.1 – Розрахунки ліквідності підприємств за 2015 – 2019 роки

Регіон	Підприємство	Рік	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Коефіцієнт термінової ліквідності	Коефіцієнт загальної ліквідності	Коефіцієнт ліквідності запасів	Коефіцієнт співвідношення кредиторської до дебіторської заборгованості	Коефіцієнт мобільності активів	Коефіцієнт співвідношення активів
Тернопільська область	ПАТ "Техінмаш"	2015	0,21	0,22	2,00	0,49	0,79	0,63	1,72
		2016	4,03	5,08	9,79	2,28	0,32	0,88	7,55
		2017	6,00	6,1	8,9	2,78	5	0,63	1,73
		2018	6,30	6,78	8,95	2,9	4,8	0,59	1,56
		2019	5,7	6,5	8,5	2,6	4,78	0,53	1,49
	ПАТ "Тернопільський комбінат по виробництву шахово-будівельних матеріалів"	2015	0,06	1,3	1,91	0,6	0,8	0,74	2,89
		2016	0,05	1,28	2,8	1,4	0,81	0,66	1,97
		2017	0,01	1,29	1,81	0,52	0,78	0,59	1,44
		2018	0,002	1,23	1,7	0,55	0,73	0,5	1,38
		2019	0,003	1,19	1,68	0,48	0,65	0,43	1,25
Сумська область	Публічне акціонерне товариство "Сумхімпром"	2015	0,02	0,67	1,41	0,65	1,54	0,49	0,97
		2016	0,008	0,59	1,74	1,05	1,48	0,35	0,97
		2017	0,02	1,51	2,9	1,42	0,67	0,39	0,65
		2018	0,002	0,16	0,23	0,1	8,13	0,4	0,66
		2019	0,006	0,1	0,4	0,1	7,22	0,45	0,6
	ТОВ "Сумська компанія насосного обладнання"	2015	0,12	0,78	0,92	0,56	2	0,83	7,21
		2016	0,09	0,65	0,8	0,45	1,9	0,89	6,34
		2017	0,07	0,62	0,96	0,33	1,86	0,87	6,74
		2018	0,04	0,68	0,9	0,22	1,63	0,52	1,08
		2019	0,02	0,7	0,9	0,2	1,5	0,43	1,34
Запорізька область	Приватне акціонерне товариство "Запорізький залізорудний комбінат"	2015	0,06	2,15	2,24	0,63	0,48	0,25	0,33
		2016	0,04	1,65	2,13	0,71	0,62	0,25	0,34
		2017	0,75	2,21	2,9	0,69	0,68	0,35	0,53
		2018	0,08	0,6	1,05	0,44	1,91	0,27	0,38
		2019	0,06	0,9	1,2	0,3	1,8	0,23	0,33
	Приватне акціонерне товариство "Запоріжжюкс"	2015	0,02	1,34	1,58	0,24	0,76	0,58	1,41
		2016	0,02	1,48	1,69	0,13	0,69	0,73	2,75
		2017	0,002	1,31	1,52	0,1	0,77	0,91	6,09
		2018	0,006	1,26	1,53	0,26	0,84	0,81	4,34
		2019	0,005	1,28	1,55	0,28	0,8	0,78	3,9

Додаток В
Показники платоспроможності підприємств різних регіонів

Таблиця В.1 – Розрахунки показників платоспроможності підприємств за 2015 – 2019 роки

Регіон	Підприємство	Рік	Коефіцієнт загальної платоспроможності	Коефіцієнт фінансового левериджу	Коефіцієнт відновлення(втрати) платоспроможності	Частка кредиторської і дебіторської заборгованості в власному капіталі	Коефіцієнт співвідношення чистих оборотних активів із чистими активами
Тернопільська область	ПАТ "Техінмаш"	2015	3,09	0	2,35	0,3	1
		2016	11,09	0	9,83	0,08	1
		2017	14,05	0	8,62	0,08	1
		2018	14,23	0	8,34	0,07	1
		2019	13,-3	0	7,89	0,08	1
	ПАТ "Тернопільський комбінат по виробництву шахово-будівельних матеріалів"	2015	1,99	0,01	4,18	0,4	1,01
		2016	2,84	0,006	3,08	0,25	1,006
		2017	3	0	1,56	0,3	1
		2018	3,23	0	1,27	0,39	1
		2019	3,46	0	1,13	0,45	1
Сумська область	Публічне акціонерне товариство "Сумхімпром"	2015	0,64	0	0,09	-1,02	1
		2016	0,58	0	2,5	-0,34	1
		2017	0,56	0,14	3,12	-0,23	0,86
		2018	0,58	0,11	0,69	-3,05	0,89
		2019	0,55	0,1	0,54	-3,55	0,9
	ТОВ "Сумська компанія насосного обладнання"	2015	0,89	0,22	0,95	1,63	0,78
		2016	1,03	0,18	0,77	1,46	0,82
		2017	1,09	0,16	0,89	1,59	0,84
		2018	1,7	0,03	0,75	0,75	0,97
		2019	1,53	0,02	0,88	0,81	0,98
Запорізька область	Приватне акціонерне товариство "Запорізький залізорудний комбінат"	2015	3,41	0,14	3,24	0,12	1,14
		2016	3,82	0,14	0,14	0,13	1,14
		2017	3,72	0,15	3,22	0,13	1,15
		2018	2,61	0,22	0,15	0,51	0,78
		2019	2,8	0,34	0,29	0,59	0,66
	Приватне акціонерне товариство "Запоріжкокс"	2015	2,35	0,13	3,66	0,32	1,13
		2016	1,78	0,11	3,96	0,4	1,11
		2017	1,48	0,08	0,05	0,52	1,08
		2018	1,88	0,06	0,6	0,48	1,06
		2019	1,9	0,05	0,7	0,55	1,05

Додаток Г
Аналіз діагностики банкрутства підприємств різних регіонів

Таблиця Г.1 – Розрахунки ймовірності банкрутства підприємств

Підприємство	Рік	Моделі аналізу банкрутства			Результати	Удосконалення
		Альтмана	Тафлера	Ліса		
Публічне акціонерне товариство "Сумихімпром"	2015	6,69	0,38	0,15	За даними бачимо, що дві останні моделі знаходяться в нормі. Модель Альтмана показує високу ймовірність банкрутства в 2018-2019 рр., що склало 1,6-1,5.	Створити оптимальні умови для залучення додаткових коштів. Також постійний моніторинг діяльності.
	2016	9,46	0,35	0,11		
	2017	8,99	0,4	0,13		
	2018	1,6	0,38	0,13		
	2019	1,5	0,35	0,12		
ТОВ "Сумська компанія насосного обладнання"	2015	5,65	0,17	0,13	На даному підприємстві за моделлю Тафлера виникла ймовірність банкрутства у 2015 та 2017 роках, але у 2019 р. за трьома моделями показники знаходяться в нормі.	Постійна діагностика фінансових показників та розроблення програми для аналізу передкризового стану.
	2016	4,94	0,4	0,15		
	2017	5,76	0,21	0,46		
	2018	6,74	0,83	0,13		
	2019	6,87	0,83	0,13		
Приватне акціонерне товариство "Запорізький залізорудний комбінат"	2015	2,49	0,33	0,07	За трьома моделями на підприємстві за 5 років бачимо, що всі показники знаходяться в нормі. Та не значний ризик виникає у 2019 році.	Контролювати надалі показники ризику та можливо удосконалювати ринки збуту продукції.
	2016	3,46	0,47	0,08		
	2017	6,29	0,92	0,1		
	2018	2,36	0,34	0,08		
	2019	2,33	0,35	0,1		
Приватне акціонерне товариство "Запоріжжкокс"	2015	10,41	0,5	0,24	На підприємстві за 2015-2019 роки спостерігається стабільний фінансовий стан.	Підтримувати фінансові показники в нормі.
	2016	6,87	0,41	0,17		
	2017	3,8	0,44	0,17		
	2018	8,7	0,48	0,17		
	2019	7,9	0,45	0,17		
ПАТ "Техінмаш"	2015	8,67	0,49	0,15	Більшість показників знаходиться в нормі. Однак у 2017 році за моделі Тафлера, маємо низький показник - 0,24, що свідчило про незначну кризу.	Удосконалити якість конкурентоспроможної продукції та маркетингової стратегії.
	2016	8,45	0,83	0,13		
	2017	7,67	0,24	0,13		
	2018	6,9	0,5	0,11		
	2019	4,98	0,44	0,1		
ПАТ "Тернопільський комбінат по виробництву шахово-будівельних матеріалів"	2015	3,67	0,8	0,08	За даними моделями Альтмана та Тафлера виникає не значна ймовірність банкрутств у 2019 році.	Моніторинг показників фінансового стану.
	2016	3,5	0,54	0,09		
	2017	2,87	0,45	0,12		
	2018	2,71	0,37	0,08		
	2019	2,64	0,3	0,13		

Таблиця Г.2 – Середні значення показників фінансового стану підприємств за п'ять років та їх групування

Підприємство	Середнє значення показників фінансового стану за п'ять років											
	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Коефіцієнт термінової ліквідності	Коефіцієнт загальної ліквідності	Коефіцієнт ліквідності запасів	Коефіцієнт співвідношення кредиторської до дебіторської заборгованості	Коефіцієнт мобільності активів	Коефіцієнт співвідношення активів	Коефіцієнт загальної платоспроможності	Коефіцієнт фінансового левериджу	Коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності	Частка кредиторської і дебіторської заборгованості в власному капіталі	Коефіцієнт співвідношення чистих оборотних активів із чистими активами
ПАТ "Техінмаш"	3,19	4,94	7,6	2,21	3,14	0,65	2,81	11,15	0	7,41	0,12	1
ПАТ "Тернопільський комбінат по виробництву шахово-будівельних матеріалів"	0,025	1,26	1,98	0,71	0,75	0,58	1,79	2,9	0,0032	2,24	0,36	1,0032
Публічне акціонерне товариство "Сумхімпром"	0,011	0,61	1,35	0,66	3,8	0,42	0,77	0,58	0,07	1,39	-1,64	0,93
ТОВ "Сумська компанія насосного обладнання"	0,068	0,69	0,89	0,35	1,78	0,71	4,54	1,25	0,12	0,85	1,25	0,88
Приватне акціонерне товариство "Запорізький залізорудний комбінат"	0,198	1,5	1,9	0,55	1,09	0,27	0,38	3,27	0,2	1,41	0,3	0,97
Приватне акціонерне товариство "Запоріжжюкс"	0,011	1,33	1,57	0,2	0,77	0,76	3,7	1,88	0,09	1,79	0,45	1,1

 — кризовий стан

 — задовільний стан

 — рекомендований стан показників